

PROF. WILLEMIJN ROOZENDAAL

**Herijking van de sociale zekerheid:
kanteling van een mensbeeld?**

Labour |
Law United

Toeslagenaffaire

Labour |
Law United

Parlementair onderzoek fraudebeleid en dienstverlening

Labour |
Law United

De menselijke maat terug in het socialezekerheidsrecht?

- Belangrijk doel: herstel van vertrouwen in de overheid
  - *realistisch mensbeeld (doenvermogen)*
  - *vertrouwen ipv wantrouwen in de burger*
- Doorlichten SZ-wetten op hardvochtigheden en vereenvoudiging
  - *“Maatwerk of hardheidsclausules mogen nooit een oplossing zijn voor slechte wetgeving en beleid.”*
- Een meer mensgerichte AWB: bv evenredigheidstoets bij gebonden besluiten; soepeler omgang met termijnoverschrijdingen

Labour |
Law United

Onderzoeken/inventarisaties SZR

- Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) vereenvoudiging sociale zekerheid (2023) en Problematische Schulden (2024)
- Commissie sociaal minimum o.l.v. Godfried Engbersen n.a.v. motie Omtzigt herijking sociaal minimum 'Een zeker bestaan I en II' juni/sept 2023
- Herijking handhavingsinstrumentarium (zie hierna)

Trajecten per wet:

- Vereenvoudiging WW -> voorstel kabinet 2024: bezuiniging
- ZW/WIA/Wajong: Commissie Vermeij, Onafhankelijke Commissie inzake duurzame oplossingsrichtingen voor de Toekomst van het Arbeidsongeschiktheids Stelsel (advies 2024)
- Participatiewet in balans (wetsvoorstel in TK juni 2024)
- fundamentele herziening eind 2024; samenhang met andere wetgeving

Herijking handhavingsinstrumentarium

Huidige situatie	Denkrichting voor herijking	
	Reguliere regime (Alle overtredingen waar geen aanwijzingen zijn van misbruik)	Zware regime (Misbruik van de sociale zekerheid)
Waarschuwing (beperkt)	Geen sanctie	Boete
Standaard boete van 50% met mogelijkheid om naar beneden of boven bij te stellen aan de hand van verwijtbaarheid	Waarschuwing	Overdracht OM
	(Voorwaardelijke) boete	
	Eventuele andere alternatieve sancties	

- Terugvordering: terugkijktermijn max 5 jaar
- Debiteurenbeleid: ook betalingsregeling mogelijk voor boetes
- Zie ook Wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid (internetconsultatie) – Raad voor de Rechtspraak kritisch

Evenredigheidsbeginsel in de wet

(voorbeelden)

- Inlichtingenplicht: 'redelijkerwijs duidelijk' (bv art. 25 WW, art. 17 Pw)
- Afzien van boete ivm dringende redenen (bv art. 27 lid 8 WW, art. 18a lid 7 Pw)
- Afzien van terugvordering ivm dringende redenen (bv art 36 lid 6 WW en art. 58 lid 8 Pw)
- Niet terugvorderen bij ontbreken verwijtbaarheid onverschuldigde betaling (art. 58 lid 2 sub e Pw).
- Boetebesluit: afstemming op verwijtbaarheid art. 2a, verminderde verwijtbaarheid: onvoorziene omstandigheden, geestelijke toestand, overtreding mede aan bestuursorgaan te wijten, etc.

Rechtspraak: meer ruimte voor menselijke maat

- ECLI:NL:CRVB:2014:3754 evenredigheidsbeginsel bij boete, aangepast boetestelsel
- ECLI:NL:CRVB:2022:2207 evenredigheidsbeginsel; aansluiting bij ABRvS 2 februari 2022, ECLI:NL:RVS:2022:285 - beroep slaagt niet, bij terugvordering past geen intensieve toets
- ECLI:NL:CRVB:2022:2623 Conclusie over boetebesluiten. "het is in beginsel evident onredelijk om heroverweging van boetebesluit te weigeren als die boete onmiskenbaar onjuist is" -> gevolgd door CRVB
- ECLI:NL:CRVB:2023:679 beroep op evenredigheidsbeginsel slaagt, gemeente mocht intrekking bijstand niet handhaven
- CRvB ECLI:NL:CRVB:2024:726: Ruimere uitleg dringende reden, met toepassing abbb ; niet alleen gevolgen maar ook oorzaak terugvordering; intensieve toets. AG De Bock gevolgd op punt dat de Beleidsregels schorsing, opschorting, intrekking en herziening uitkeringen 2006 zijn aan te merken als binnenwettelijk beleid.
- ECLI:NL:CRVB:2024:932 (en 935, 972) Verschoonbaarheid termijnoverschrijding. Nieuw toetsingskader. Samenloop van persoonlijke omstandigheden.

Rechtspraak menselijke maat

- Verbetering voor uitkeringsgerechtigden?
- Kunnen en willen bestuursrechters daadwerkelijk hun rolopvatting veranderen?

Gouvernementeel rechtspreken

vs

ongelijkheidscompensatie

Inlichtingenplicht: mijn duit in het zakje

- **lex certa-beginsel** ex art. 5:4 lid 1 Awb en artikel 7, lid 1 EVRM : een norm moet voldoende concreet zijn om een bestuurlijke boete op te kunnen baseren zodat de burger in staat wordt gesteld zijn gedrag daarop af te stemmen.
- Kern-begrippen voor inlichtingenplicht in SZ zijn onvoldoende concreet en onvoldoende kenbaar uit nadere beleidsregels en/of jurisprudentie. Voorbeeld: gezamenlijke huishouding, wederzijdse zorg, zwaartepunt van het leven, op geld waardeerbare arbeid.
- Daarom moet op het bestuursorgaan een voorlichtingsverplichting rusten waarvoor de bewijslast bij het bestuursorgaan ligt.
- Is niet aan deze voorlichtingsverplichting voldaan, dan is de inlichtingenplicht redelijkerwijs niet geschonden.
(anders?: ECLI:NL:CRVB:2017:901; maar: ECLI:NL:CRVB:2024:1644 !!)